

LEGE HANDEN

LEGE BUIK

Een boek over rouw bij doodgeboorte

LEGE HANDEN

LEGE BUIK

Annegriet Wijchers

Schrijver: Annegriet Wijchers
Coverontwerp: Annegriet Wijchers
Opmaak binnenwerk: Roy Kartomoehamat
Auteursfoto: Irvin Ngariman
ISBN: 9789402142655
©Annegriet Wijchers

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	7
INLEIDING	9
ZAHARA	13
XAVIER	29
JUSTIN, CHERIVA EN JOËL	33
JOSHUA	39
CHLOE	43
MAAK KENNIS MET... IRENE BURGZORG	49
MAAK KENNIS MET... SILA KISOENSINGH	53
ZIEKENHUISVERBLIJF	59
DE BEGRAFENIS	73
DE MAATSCHAPPIJ WEER IN	85
<i>I LIGHT A CANDLE EVERY</i>	109
ROUWEN	111
<i>WHEN I CLOSE MY EYES</i>	133
SCHULDGEVOEL	135
INTUÏTIE	145
HET VERDRIET VAN DE PARTNER	155
HET VERDRIET VAN KINDEREN	177
HET WAAROM	187
EEN ANDER MENS	195
EEN VOLGENDE ZWANGERSCHAP?	201
DANKWOORD	223
REGISTER	225

VOORWOORD

Je hebt een boek opengeslagen over het verdrietigste wat iemand kan overkomen: het verlies van een kind. Daar bestaan geen troostende woorden voor. Ik heb ze althans niet.

Mijn grootste wens is dat ik dit boek helemaal niet zou kunnen schrijven, dat ik geen ervaringsdeskundige ben op het gebied van doodgeboorte. Maar dat ben ik wel. En jij misschien ook. Omdat je zelf je zoon of dochter verloren hebt. Je kleinkind. Je nichtje of neefje misschien. Of omdat je als hulpverlener doodgeboren kinderen en rouwende ouders in je armen hebt gehad.

Hoewel ik dat graag zou willen, kan ik je verdriet niet wegnemen. Wel hoop ik dat je er door dit boek achterkomt dat je niet alleen bent. Dat er mensen zijn die hetzelfde meemaken of hebben meegemaakt en dat je troost kunt putten uit hun verhalen. Lezen over hoe lotgenoten hun verdriet dragen en hun overleden zoon of dochter een plek in hun leven geven, biedt hopelijk iets meer houvast. Want liefde en houvast heb je het hardst nodig wanneer de grond onder je voeten vandaan is geslagen.

Zelf biedt het mij troost dat de kinderen waarover in dit boek gesproken wordt en mogelijk ook de kinderen waar je naar aanleiding van dit boek over zal spreken, de erkenning krijgen die zij verdienen. Ze hebben geleefd. En ook al werden zij dood geboren of stierven ze niet lang na hun geboorte; ons leven hebben ze voor altijd verrijkt en veranderd. En in ons hart mogen ze voor altijd blijven.

Een maand na het overlijden van mijn dochter ben ik voorzichtig begonnen het een en ander van me af te schrijven. Drie maanden na haar dood ben ik serieus aan het boek begonnen dat je nu onder ogen hebt. Veel mensen om me heen hebben me gevraagd of dat niet veel te vroeg was; of ik het nu al wel aan kon. Het tegenovergestelde is eerder waar: je kind verliezen is iets wat je bijna niet aankunt. En zonder dit doel voor ogen te hebben en niet systematisch te hoeven schrijven, denk ik dat ik het verdriet veel minder goed zou dragen dan ik nu doe.

In Nederlandse literatuur over rouw en kindersterfte las ik in het voorwoord menigmaal dat het boek geen persoonlijke rouwverwerking betrof en ook niet een manier was voor de schrijver om het verdriet van zich af te schrijven. Voor mijn gevoel is dat vooral een uitspraak om hun professionaliteit aan te stippen en toe te zeggen dat je als lezer niet honderden pagina's in een slachtofferrol zult worden meegesleurd. In mijn geval kom ik vrij voor het tegenovergestelde uit: ik probeer het verlies van mijn dochter te verwerken door erover te schrijven en door het te delen met anderen. Dat kan ook in gesprekken, ware het niet dat maar weinig mensen aanvoelen of begrijpen hoe je een dergelijk gesprek precies voert.

In Suriname bestaat helaas geen vereniging voor lotgenoten en geen van de ouders die ik heb gesproken zijn doorverwezen naar een psycholoog. Op eigen houtje psychologische hulp zoeken, gebeurt in Suriname ook niet vaak. De drempel is voor velen hoog, niet in de laatste plaats omdat in een land met meer dan 550.000 inwoners, slechts vijftig psychologen werkzaam zijn.

INLEIDING

Ik wilde altijd al graag voor mijn dertigste moeder worden. Dat is gelukt. Op 29 oktober 2014 werd ik op negenentwintigjarige leeftijd de trotse moeder van mijn prachtige meisje Zahara Danae Marita. Het moederschap had ik mij echter heel anders voorgesteld. Doordat Zahara's geboortedatum ook haar sterfdag is, ben ik een moeder geworden die 's ochtends eerst een kaarsje in de woonkamer aansteekt, niet een mama die meteen naar de babykamer loopt om haar kindje op te pakken, te knuffelen, te voeden en te verschonen. Nee, haar kamerdeur zit het overgrote deel van de tijd op slot, er hangen kleden over haar meubels en ik kom er slechts af en toe.

In mijn verdriet ben ik niet alleen. Jaarlijks overkomt zo'n tweehonderd andere ouders in Suriname hetzelfde: om de dag sterft in ons land een baby vlak voor, tijdens of na de bevalling. Op deze schrijnende feiten en de medische kant van doodgeboorte zal ik in het boek niet verder ingaan. Het gaat mij vooral om het rouwproces dat ouders doormaken en verbetering van de zorg voor ouders van doodgeboren kinderen, in het bijzonder in Suriname.

Mijn verhaal gebruik ik als kapstok voor de verhalen van andere ouders van doodgeboren kinderen. Ik ben schrijver van dit boek, ervaringsdeskundige, gesprekspartner en lotgenoot. De pet van journalist zet ik af en het idee van hoor en wederhoor laat ik achterwege. Mochten de betrokken hulpverleners een bepaald verhaal kennen en denken: 'Nee, zo is het niet gegaan', dan geeft dat voor mij niet. Het zijn de verhalen zoals die nu nog altijd in het

hoofd van de ouders leven. Temeer kan dan voor de andere partij duidelijk worden welke impact bepaalde woorden of handelingen gehad hebben en hoe dat zijn eigen leven kan gaan leiden.

De namen van ouders en die van hun kinderen zijn niet altijd de juiste namen. Omdat we in Suriname in een kleine gemeenschap leven, hebben sommige ouders ervoor gekozen hun verhaal te doen onder een fictieve naam. De verhalen zijn echter wel altijd exact de verhalen zoals de ouders mij die verteld hebben.

Ik heb er bij de totstandkoming van dit boek voor gekozen verhalen van lotgenoten te betrekken, zodat andere ouders voelen dat ze niet alleen zijn. En dat ze, ook al vinden ze in de praktijk maar weinig goede gesprekspartners, de verhalen in dit boek misschien kunnen beschouwen als 'gesprekken met lotgenoten'. Daarnaast hoop ik dat wanneer hulpverleners deze verhalen lezen, ze meer inzicht krijgen in wat ouders doormaken. Wat ze wel en niet prettig vinden gedurende hun verblijf in het ziekenhuis en hoe ze beter opgevangen (hadden) kunnen worden. Ook spreek ik de wens uit dat familieleden en vrienden van deze ouders dit boek lezen, zodat ook zij hen kunnen bijstaan in waarschijnlijk de zwaarste beproeving van hun leven. Op die manier hoop ik dat dit boek bijdraagt aan een betere zorg voor rouwende ouders in zowel Suriname als daarbuiten.

Afgezien van het thema 'de begrafenis' is ieder hoofdstuk voorzien van commentaar van neuropsycholoog Sila Kisoensingh, die expert is op het gebied van rouwverwerking rond doodgeboorte in Suriname. Soms zal ze bepaalde gedragingen uitleggen, andere keren geeft ze tips om een stapje verder te komen binnen de rouwverwerking.

Ons land is rijk aan verschillende culturen, geloven en tradities. Dat zorgt voor zeer uiteenlopende gevoeligheden rondom de dood van een kind. De aan cultuur gebonden termen en uitspraken zal ik in een register achterin het boek laten duiden door mevrouw Irene Burgzorg.

In het boek behandel ik doodgeboorte, wat betekent dat een kind tussen week 24 van de zwangerschap tot vier weken na de geboorte overlijdt. Toch wil ik ook ouders die voor die tijd een kindje verloren hebben een hart onder de riem steken en ze niet uitsluiten in dit verdriet. Zelf heb ik nog nooit een miskraam meegemaakt. En hoewel veel moeders die over beide verdrietige situaties kunnen praten, aangeven dat de impact van een miskraam bij lange na niet zo groot is als een levensvatbaar kind verliezen, kan ik me voorstellen dat er ook situaties bestaan waarin een miskraam bijna evenveel verdriet oplevert. Omdat de ouders misschien al wel meer dan vijf jaar zwanger proberen te raken. Gebeurt het dan eindelijk en raak je je kindje met zestien weken kwijt, dan begrijp ik dat ook dat verdriet vreselijk groot is. Trek je in dat geval dan ook niets aan van de grens die doodgeboorte stelt.

ZAHARA

Zondagavond 26 oktober 2014. Zoals ik zo vaak doe deze laatste dagen van mijn zwangerschap, zit ik ook nu met kussens in mijn rug op bed met de airco aan. Mijn laptop beweegt hevig heen en weer; Zahara is wakker en schopt er lustig op los. Aan de andere kant van het raam zit mijn partner Furgill buiten met vrienden wat te kletsen. Sinds twee weken gaat hij 's avonds niet meer weg, omdat ik af en toe al last heb van pijnen en ieder moment in de auto wil kunnen springen, waarin de tas en maxi cosi al een tijdje klaarstaan.

Ik val die avond rustig in slaap, wordt 's nachts wakker om naar het toilet te gaan en val daarna al snel opnieuw in slaap, zonder door dochterlief wakker gehouden te worden. Uitgerust word ik maandagochtend wakker, de dag waarop onze vaste afspraak bij de gynaecoloog staat. Bij het ontbijt grap ik tegen Furgill dat onze dochter eindelijk rekening met haar moeder heeft gehouden, omdat ik een aantal uren onafgebroken heb kunnen slapen. Ik had er misschien even op moeten wachten, maar "beter laat dan nooit!"

Met een glimlach wrijf ik niet veel later over mijn grote buik in de wachtkamer van de gynaecoloog. Op internet had ik gelezen dat ook de baby zich in alle rust opmaakt voor dat wat ons te doen staat: de bevalling. Die zal nu vast niet meer lang op zich laten wachten. Stiekem had ik ook niet gedacht nog in de wachtkamer van de gynaecoloog te zullen zitten; de week ervoor hadden we al te horen gekregen dat Zahara ieder moment kon komen. En daar was ik erg blij mee, want al een aantal weken was

ik helemaal klaar met m'n zwangerschap en toe aan ons kindje in m'n armen.

Normaal gesproken duurt het kijkje met de echo me veel te kort. Dit keer echter ben ik aangenaam verrast door de hoeveelheid aandacht die onze kleine meid ontvangt. Totdat dat gevoel helemaal omslaat. "Ze is wel erg rustig", spreekt de gynaecoloog uit. "Dit is niet goed, jongens", vervolgt hij. Meteen druk en por ik wat in mijn buik om Zahara wakker te schudden; meestal reageert ze daar direct op door venijnig terug te trappen. Het helpt niet. Ik schud mijn buik heen en weer. Weer geen reactie. De gynaecoloog draait een knop om. Daar waar we normaal gesproken hoefgetrappel horen klinkt nu alleen een ruis...

"Wat jullie nu meemaken is het ergste dat binnen de gynaecologie kan gebeuren". We zitten na een *second opinion* van een andere gynaecoloog aan de grijze tafel tegenover de arts. De kamer voelt anders. Furgill en ik houden elkaars hand vast. Er wordt door beide heren gesproken maar ik krijg maar flarden mee. Ik vraag me af waarom ik niet direct naar de operatiekamer ga, zodat ze gehaald kan worden en misschien nog te redden is, door haar te reanimeren bijvoorbeeld. Maar dat blijkt al helemaal niet meer aan de orde. Wat wel aan de orde is, is laten bezinken dat ons dochtertje dood is. Dinsdagmorgen moet ik voor opname naar het ziekenhuis komen. Ik zal dan worden ingeleid en op de natuurlijke manier moeten bevallen. Nu is het beter naar huis te gaan om dat wat ons verteld is te laten bezinken.

We komen thuis, maar vraag me niet hoe. De route herinner ik me niet meer. Zoals altijd na een afspraak bij de gynaecoloog, zitten de trotse aanstaande grootouders in Nederland te trappelen om via Skype te horen hoe het gaat en wat er allemaal

gezegd en gemeten is. Skype gaat aan en ik laat de bom direct vallen: "Ze is dood. Onze dochter is hartstikke dood". En daarmee is hun kleindochter er ook niet meer. Van dit gesprek herinner ik me eveneens bar weinig. Wel zie ik nu nog voor me hoe mijn moeder de hand voor haar mond slaat. En mijn vader die zijn bril afzet en verslagen over zijn gezicht en achterhoofd wrijft. Of we willen dat ze onze kant opkomen? "Ja, zo snel mogelijk", antwoorden Furgill en ik tegelijk.

Het is dinsdagmorgen 28 oktober. Furgill en ik staan in de lift van het ziekenhuis. Hij draagt twee tassen. Eentje met nachtkleding en spullen voor mij, een ander met een setje babykleding dat we met zorg hebben uitgezocht. Ik staar voor me uit en erger me aan het sociale praatje dat hij houdt met een van de verpleegsters bij ons in de lift. Ze kennen elkaar van de mulo, zo blijkt.

Ik heb weinig geslapen. Nadat we maandagmiddag met mijn ouders hadden gesproken via Skype, kwam Furgills moeder met haar partner langs en hebben we ook hen het slechte nieuws verteld. Furgill brak toen hij zijn moeder vertelde dat ons dochttertje dood is. Hem zo in en in verslagen en verdrietig te moeten zien, brak ook mij weer. We hebben elkaar huilend en schuddend vastgehouden, met zijn drietjes. Na het bezoek van zijn moeder staren we samen een kwartier voor ons uit op de bank, tot we tegelijkertijd opperen om naar bekenden van ons in Commewijne te rijden. Om hen te laten kijken of Zahara inderdaad weg is. Om te proberen of ze onze dochter misschien terug kunnen halen. En of ze anders een boodschap voor ons hebben.

Er worden sigaren gerookt, er wordt tot mijn buik gesproken en ook zij stellen vast dat Zahara inderdaad in een hele diepe slaap is. We keren weer huiswaarts met de boodschap dat drie uur in de ochtend het laatste moment is waarop ze een teken van leven zou kunnen geven. Is dat niet het geval, dan heeft ze ons in het aardse al verlaten.

In bed staar ik naar het plafond en dan weer naar de tijd op mijn telefoon. Totdat het drie uur in de ochtend wordt. En daarna een minuut over drie. En twee minuten over drie. Bij drie minuten over drie kan ik de teleurstelling en het immense verdriet dat me overvalt niet langer de baas en sla ik zo hard ik kan al vloekend en huilend op mijn buik. "Ze is dood, Furgill, ze is dood! Ik heb gewoon een lijkje in mijn buik, een f*cking kadaver draag ik!" Furgill pakt me stevig vast en probeert me te kalmeren. "Niet doen Anne, alsjeblieft. Niet doen." Het werkt. Een uur later suf ik met opgezette oogleden en een fikse hoofdpijn toch nog weer eventjes weg.

Het is acht uur 's ochtends. Furgill geeft me een bad met blauwsel en steekt een sigaar op. Met tranen in zijn ogen blaast hij de rook tegen mijn buik en wenst dat Zahara niet vertrekt maar bij ons blijft. Ook spreekt hij de wens uit dat ik maar veel kracht mag vinden voor de bevalling. En dat, mocht zijn meisje toch besluiten te gaan, ze een goede reis mag hebben en haar ziel rust mag vinden. De tranen rollen over mijn wangen. Er staat zo'n ongelooflijk sterke vader voor me.

We stappen de lift uit, achter de zusters aan en duwen twee klapdeuren open. Schuifelend komen we de gang van het ziekenhuis door. Aan het einde van deze gang staat een zuster op vanachter een tafel. Ik val haar huilend in de armen. "Rustig maar

m'n schat, de natuur corrigeert zichzelf". Ik verstijf. Achtendertig weken lang mocht ik een kerne gezond en druk schoppend meisje dragen, en deze vrouw komt mij vertellen dat de natuur dit "foutje" twee weken voor de uitgerekende datum nog even heeft gecorrigeerd? Ik veeg m'n tranen en loop verslagen met mijn grote buik achter de zuster aan. Ze wijst me de plek waar ik mag liggen om een pil ingebracht te krijgen zodat de weeën op gang komen.

Het lijkt een brancard, het harde en koude bed waar ik op liggen moet. Furgill plaatst een stoel tussen het bed en een tussenwandje en gaat daar op zitten. Hij houdt mijn hand vast. Ik moet mijn legging uitdoen en lig met ontbloot onderlijf te wachten. Te wachten op de pil die de weeën zal opwekken en ons meisje moet laten indalen. Had ik vannacht alle hoop verloren, inmiddels heb ik een nieuwe theorie bedacht om me aan vast te klampen. De wonderen zijn de wereld nog niet uit. De gynaecoloog heeft het mis, onze raads mensen hebben het bij het verkeerde eind en de weeën die nu komen zullen haar lijfje masseren en haar weer tot leven wekken. Zodra ze geboren is, wil ik haar op mijn borst hebben en proberen haar door huid-op-huid-contact weer aan de praat te krijgen. Ook daar heb ik online artikelen over gelezen en een video van gezien: een doodverklaarde baby die na enige tijd weer ademt wanneer het zijn moeder voelt ademen. Ons meisje gaat niet dood. *Not on my watch*. Ik laat Furgill beloven dat, hoe verdoofd ik misschien ook mag zijn en hoe snel de dokters ook te werk gaan; ze moeten Zahara op mijn borst leggen. Ze mogen haar niet ergens anders naartoe brengen. Zahara MOET naar MIJ gebracht worden. Hij knikt. Opgelucht haal ik adem: zo gaan we het doen.

De zuster komt en brengt met haar blote hand de pil diep bij me binnen. Nu gaat het beginnen. "Is het je eerste kindje?"

vraagt de zuster. "Ja" antwoord ik zacht. "Hoe oud ben je?" "Negentwintig", zeg ik aarzelend omdat een luchtig kennismakingsgesprekje het laatste is waar ik op dit moment behoefte aan heb. "Ach m'n schat. Je bent nog jong. Ik ben veertig en heb nog niet eens een halve, en kijk wat voor werk ik doe!" De zuster loopt weg. Ik blijf met grote ogen achter en kijk naar Furgill die op dat moment een tyuri* maakt. Totdat ook zijn pupillen ineens immens groot worden en hij in m'n hand knijpt. Het moet even tot me doordringen maar nu hoor ik het ook: achter het tussenschotje probeert een dame haar baby te sussen die op dat moment zijn keel wijd open heeft en huilt alsof zijn leven ervan afhangt. Van die grote stoere man van mij is ineens nog maar heel weinig over. Ik voel zijn tranen op mijn hand. "Dit kan niet. Dit kan echt niet", stamelt hij hoofdschuddend en ineengedoken. Al snel wordt onze hel groter: niet alleen ligt naast ons een moeder met haar gezonde zoon uit te rusten na haar bevalling, achter mijn hoofd worden aan de andere kant van het wandje baby's gewogen en gewassen. Wie verzint zoiets afschuwelijks?

"Je irriteert je toch niet aan die baby, gudu*", vraagt de zuster opgewekt terwijl ze onderzoekt of er al enige verandering in mijn lichaam optreedt. "Jawel! En ik wil dan ook zo snel mogelijk ergens anders naartoe of ik verlaat dit ziekenhuis en zoek een andere plek om te bevallen!" "Wacht m'n schat, laat me moeite maken een andere plek voor je te vinden, hoor."

M'n schoonmoeder verschijnt met schoon beddengoed. Wanneer ze voorover buigt, klamp ik me snikkend aan haar vast. Ze droogt haar tranen en wast haar gezicht bij een kraan om de hoek en vertrekt dan weer. Zij en haar partner zullen mijn ouders vanavond ophalen bij luchthaven Zanderij.

Voor we die ochtend naar het ziekenhuis vertrokken, las ik een mail van m'n ouders waarin ze vertellen dat ze na ons Skypegesprek meteen de telefoon hebben gepakt om de vaste reisagent te bellen met de vraag of ze zo snel mogelijk naar Suriname kunnen vertrekken. Vrienden van hen zijn meteen langsgeslagen, een oom en tante van mij en mijn grootouders. Met mijn oom heeft mijn vader de beide honden naar het pension gebracht voor het geval ze direct moeten vertrekken en mijn grootouders zeggen toe hun spaargeld in te zetten voor twee tickets onze kant op. De reisagent belt terug met de boodschap dat er nog precies twee businessclass stoelen over zijn voor de KLM-vlucht van Schiphol naar de Johan Adolf Pengel luchthaven. Een andere optie is woensdag vertrekken met SLM. Ze gaan voor de eerste optie, wetende dat ik dinsdagmorgen al in het ziekenhuis wordt opgenomen en ik ze graag dichtbij me heb wanneer ik de meest macabere opdracht ooit zal moeten uitvoeren: bevallen van mijn levenloze kind.

De verlossende boodschap van de zuster is daar: ik krijg een eigen kamer toegewezen en met mijn ouders onderweg, mag ik eenmaal vierentwintig uur bezoek ontvangen. Een enorme opluchting. Tegenover mijn kamer liggen moeders op de zaal met naast hen slapende of spartelende baby's, maar ik vang alleen een glimp van hen op wanneer de deur opengaat. Die deur blijft dus over het algemeen potdicht. Tenzij verpleegsters binnenkomen. Of schoonmaaksters. Of allebei tegelijkertijd. Dan staat de deur wagenwijd open en priemen nieuwsgierige ogen in de mijne.

De afspraak is dat ik in de avond een tweede pil krijg indien de eerste pil niet het juiste effect heeft. Mijn buik is inmiddels een blok beton. Een zeurende pijn zorgt er al uren voor dat ik niet even kan

slapen, maar van weeën is geen sprake. Aan het einde van de middag schuifel ik met Furgill dan ook opnieuw de klapdeuren door, over de gang naar een andere zuster die op dat moment dienst heeft. Dit keer val ik niemand in de armen. Nee, ik neem me voor zo weinig mogelijk contact te maken.

Op het bed, opnieuw met een bloot onderlijf en ditmaal een buik van steen, wend ik mijn hoofd af zodra ik de zuster de kamer in zie stappen. Ik voel dat haar hand groter is dan de andere zuster en dat ze ringen draagt die hard en koud aanvoelen. Ik bijt op mijn lip en laat mijn tranen rollen. Ondertussen heeft de zuster een gesprek met Furgill aangeknoopt, want ik reageer niet. Op niemand. De geluiden om me heen klinken dof. Het enige wat bij mij binnendringt, is die stevige hand van de zuster en het besef dat geen enkele wee het lichaam van mijn meisje heeft kunnen masseren. De kans dat ik een levende dochter in handen zal hebben, is voor mijn gevoel bijna verkeken. Bijna, want de wonderen zijn de wereld nog niet uit. En de realiteit is te hard om onder ogen te zien. "Huult ze altijd zoveel", hoor ik de zuster ineens duidelijk vragen. Ze kijkt naar Furgill, die antwoordt dat dat normaal niet het geval is, maar dat dit ook niet een normale situatie is. "Ze moet niet huilen hoor, dat is niet goed voor haar bloeddruk. Ze moet sterk zijn." Ik verroer me niet en blijf naar de muur kijken waarin mijn gedachten zojuist nog helemaal verzonken waren. Niet goed voor m'n bloeddruk... deze vrouw is niet goed snik. Die zusters hier zijn niet goed voor m'n bloeddruk! Als ik NU niet huil maar alles opkrop of wegstop, loop ik over zes maanden met een mitrailleur bulderlachend door de Domineestraat! Wil ze dat soms? Is dat 'sterk' zijn?

Het wordt avond. De zeurende pijn blijft en mijn buik kan niet harder worden dan het nu al is. Furgill en ik kletsen wat. Soms over betekenisloze dingen, dan weer over ons verdriet en een enkele keer grappen we zelfs over de bijzondere reacties van een aantal zusters. Voor de derde keer binnen deze ziekenhuisopname hebben we van een verpleegster te horen gekregen dat "alles een reden heeft en dat God een ander plan met ons heeft". Beet ik telkens op mijn lip en knikte ik maar omdat ze het vast goed bedoelden, nadat deze dame de kamer uit is laat ik Furgill weten dat ik de eerstvolgende verpleegster die ons dat nog een keer zegt, in het gezicht zal spugen. Met uiteraard ook de boodschap dat "alles een reden heeft en dat dit Gods plan voor haar is". Furgill moet vreselijk lachen en geeft me zijn zegen het te doen. De deur gaat open en niet een verpleegster maar mijn ouders met daarachter Furgills moeder en haar partner stappen de kamer binnen. Met Furgill die naast mij nog wat nalacht door mijn opmerking, begroet ik ze enthousiast. Ze geven me een dikke knuffel en komen bij het bed staan. Ze aaien me over mijn hoofd. We kletsen wat over de wrange luxe vliegreis die mijn ouders achter de rug hebben en alle goede zorgen rond hun vertrek door geliefden in Nederland. En dan is het vreemd genoeg opeens 'gezellig' in de kamer.

De gynaecoloog komt samen met de hoofdzuster langs en vraagt of het bezoek de kamer wil verlaten. Aangezien ook de tweede pil niet blijkt aan te slaan, onderga ik de volgende dag hoogstwaarschijnlijk een keizersnede. Om acht uur in de ochtend zal voor de laatste keer mijn ontsluiting worden bekeken. Is die nog altijd onvoldoende, dan word ik diezelfde ochtend geopereerd.

Mijn ouders nemen niet lang daarna de sleutels van ons huis in ontvangst en het viertal vertrekt uit het ziekenhuis. Om zeven uur

woensdagochtend zullen mijn vader en moeder weer present zijn.

Furgill gaat in de stoel naast het bed zitten en zapt wat langs de verschillende kanalen. Ik probeer wat te rusten. Soms lukt dat even, andere keren overvalt me een golf van verdriet. Furgill schrikt middenin de nacht wakker wanneer ik met de spijlen van het bed in mijn handen onophoudelijk hard aan het huilen ben. Hij besluit bij me in bed te kruipen en zo liggen we allebei op onze zij, met na het nodige gedraai beurtelings de spijlen van het ziekenhuisbed in het gezicht of in de rug. Het wordt een lange nacht, onderbroken door af en toe een zuster die schrikt wanneer ze niet een maar twee personen in bed aantreft bij het opmeten van mijn bloeddruk en het brengen van pijnstillers.

Ik sta te baden wanneer mijn ouders de kamer binnenstappen. Niet veel later komt het verlossende woord dat de keizersnede wordt ingepland. Wanneer het medische team weer vertrokken is en Furgill en ik alleen over zijn met mijn ouders, komt het hoge woord er van zijn kant uit: hij kan het niet aan bij de operatie te zijn. We besluiten ter plekke dat mijn moeder mee zal gaan de operatiekamer in om mijn hand vast te houden; de heren en ook Furgills moeder zullen op de gang wachten. Furgills broertje, die ons eerder al is komen bezoeken in het ziekenhuis en die we ook uitgenodigd hebben om Zahara te zien en vast te houden, verschijnt juist die middag niet. Ik begrijp en respecteer het.

De anesthesist komt met me praten, omdat ik de hoofdzuster heb aangegeven dat ik het liefst onder volledige narcose wil zijn. Het moment waarop de gynaecoloog Zahara vasthoudt en ze geen geluid maakt, lijkt me afschuwelijk. Daar wil ik geen getuige van zijn. En ook het idee dat ik het medische team

kan horen praten tijdens de keizersnede, maakt me onrustig. De anesthesist begrijpt mijn zorgen maar laat me weten dat als ze me plaatselijk verdooft en dan een extra roesje geeft, ik daarna al veel sneller en met een voller bewustzijn mijn dochter kan vasthouden om afscheid van haar te nemen. We spreken af dat het operatiedoek extra ver omhoog wordt getrokken zodat ik en mijn moeder haar pas zullen zien wanneer we met zijn allen weer op mijn kamer zijn. Ik moet huilen om het idee dat dit de realiteit is. Dat ik deze procedure moet bespreken. "Ik ben zo bang dat ze mooi is", stamel ik uit. "Ze gaat ook heel mooi zijn want ze is jullie kindje", antwoordt ze. Ik knik. Dan vertrekt ze en zie ik haar pas weer met een kapje voor de mond in de operatiekamer.

Voor ik het weet ben ik terug op mijn kamer met mijn familie om me heen. Een Belgische stagiaire stapt met een grote paasmand naar binnen en legt deze op de stoel naast mijn bed. Ze haalt Zahara er rustig uit. Ik zit op en neem haar in mijn armen. Ze is puntgaaf. Wel heeft ze over haar huid losse velletjes, omdat ze nog zo lang in het vruchtwater is geweest. Ik zie bolle wangtjes. Furgills neus. Een combinatie van onze lippen. En dan ben ik plotsklaps ontzettend misselijk. "Fur!" roep ik uit. Hij neemt Zahara snel over en de stagiaire grist ergens een nierbekkenbakje weg en geeft het aan me. Ik geef over en vul drie bakjes achter elkaar. Ondertussen komen twee andere verpleegsters ineens de kamer binnenstappen en een van hen prikt zonder aankondiging of uitleg in mijn arm. Ik zie de verbazing en de ontzetting over dit moment in de ogen van mijn ouders. Ik kan niet anders dan het laten begaan en door te gaan met kotsen, terwijl Furgill naast me staat met onze doodstille dochter in zijn armen.

Iedereen houdt haar even vast, raakt haar wangetjes of neusje aan. Er worden foto's gemaakt. Dan verlaat ze in de paasmand weer de kamer, samen met Furgill en mijn vader. Vanwege de temperatuur wordt ze meteen overgebracht naar het mortuarium van een ander ziekenhuis. Ik probeer te slapen. Zondag is de begrafenis en daar wil ik bij kunnen zijn. Het is nu zaak lichamelijk aan te sterken.

Wat volgt is een bizarre achtbaan van verdriet en liefde. Overdag is mijn moeder bij me en geeft me drinken aan uit de kleine ijskast op de kamer, stopt mijn kussen in mijn rug, huilt met me mee en leest een boek in de stoel naast mijn bed. Ondertussen rijden Furgill en mijn vader kriskras door de stad om eten te halen, een begraafplaats te regelen, pilletjes te kopen om de stuwing van mijn borsten tegen te gaan en de dood van Zahara aan te geven bij het Centraal Bureau voor Burgerzaken.

Al tijdens mijn zwangerschap had Furgill gebeld met het CBB om te informeren hoe het aangeven en erkennen van je kind precies in zijn werk gaat. Er werd hem uitgelegd dat hij daar op dat moment nog geen moeite voor hoefde te doen; hij zou zijn dochter binnen drie weken na de geboorte kunnen aangeven en erkennen. Ze zou dan automatisch zijn familienaam dragen. Hoe anders blijkt de realiteit wanneer je kindje niet levend maar dood wordt geboren.

De loketten geboorte en overlijden bevinden zich bij burgerzaken aan de Dokter Sophie Redmondstraat naast elkaar en Furgill twijfelt bij welk loket hij precies moet zijn. De dames achter het plexiglas weten dat hij er staat maar zijn nog even druk met elkaar en zichzelf. Totdat een van hen uiteindelijk opkijkt. "Ik kom de geboorte en het overlijden van mijn dochter aangeven en een